

Fernandez Frank

**Κούβα
Οι Αναρχικοί και η Ελευθερία**

Fernandez Frank

**Κούβα
Οι Αναρχικοί και η Ελευθερία**

ΦΡΑΝΚ ΦΕΡΝΑΝΤΕΖ

"ΚΟΥΒΑ: ΟΙ ΑΝΑΡΧΙΚΟΙ ΚΑΙ Η ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ"*

Πρόλογος του Σαμ Ντόλγκοφ.

Σ' αυτό το μικρό κείμενο, ο αγαπητός μας σύντροφος Φρανκ Φερνάντεζ ανιχνεύει την επίδραση των αναρχικών ιδεών πάνω στον Κουβανικό λαό. Η ανάπτυξη του Κουβανικού εργατικού κινήματος αρχίζει, τουλάχιστον, κατά τα μέσα του 19^{ου} αιώνα. Ο αναρχισμός δεν ήταν μια μικρή και απομονωμένη σέκτα. Αποτελούσε ένα πραγματικό λαϊκό κίνημα. Το αναρχικό και το εργατικό κίνημα ήταν αναπόσπαστα το ένα από το άλλο. Γεννήθηκαν και μεγάλωσαν μαζί. Μια ιστορία του Κουβανικού λαού δεν αξίζει να διαβαστεί, εάν δεν περιλαμβάνει την ιστορία των αναρχικών αγώνων για μια ελεύθερη κοινωνία.

Αν και σύντομη, η εργασία αυτή του Φρανκ Φερνάντεζ φέρνει στο φως πληροφορίες που δεν συμπεριέλαβα στο έργο μου για την Κουβανική Επανάσταση και που ευχαρίστως θα είχα συμπεριλάβει στο κεφάλαιο "Ο Αναρχισμός στην Κούβα". Αναφέρομαι, για παράδειγμα, στην επίδραση των τσιγαράδων στην ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΣΥΜ-

* Το κείμενο του Φρανκ Φερνάντεζ εκδόθηκε για πρώτη φορά στην αγγλική γλώσσα το 1987 από τον εκδοτικό οίκο Monty Miller Press (Σίδνεϊ). Η ελληνική μετάφραση είναι του Δημήτρη Τρωαδίτη και η επιμέλεια της μετάφρασης του Γιάννη Καρύτσα.

MAXIA στην Τάμπα και το Δυτικό Κέι, στη Φλόριδα, κατά τη διάρκεια των μεγάλων απεργιών. Με χαρά επίσης σημειώνω την υπογράμμιση από τον Φερνάντεζ του γεγονότος ότι οι αναρχικοί, ενώ διαδραμάτισαν έναν πολύ ενεργητικό ρόλο στο κίνημα του Χοσέ Μαρτί για την ανεξαρτησία, δεν "εγκατέλειψαν τις ιδέες τους για ελευθερία και κοινωνική δικαιοσύνη".

Ο σύντροφός μας Φρανκ Φερνάντεζ σωστά αποδοκιμάζει τα αντι-αναρχικά και φιλο-Καστρικά αισθήματα αρκετών τμημάτων του αναρχικού κινήματος, που δεν διδάχθηκαν τίποτε από τον καταστροφικό εκφυλισμό της Ρωσικής Επανάστασης σε μια ολοκληρωτική δικτατορία. Αγνόησαν τις εκκλήσεις για μια στοιχειώδη αλληλεγγύη προς τους αγωνιζόμενους και καταπιεζόμενους αναρχικούς συντρόφους και εργάτες της Κούβας. Μολονότι υπήρξε -όπως σημειώνει ο συγγραφέας- "μια αναμφισβήτητη αλλαγή των φιλο-Καστρικών αισθημάτων, κατά τη δεκαετία του '70", ο Αουγκουστίν Σούχου, τον οποίον συνάντησα το 1976 ή το 1977 που περιόδευε στις Η.-Π.Α. εκ μέρους των CNT-FAI, με πληροφόρησε ότι η πλήρης άγνοια των υποθέσεων και της ιστορίας της Κούβας καθώς και τα φιλο-Καστρικά αισθήματα συνέχιζαν ακόμη να υπάρχουν μέσα σε πολλές αναρχικές ομάδες. Αυτό μου θυμίζει τους αναρχικούς που τώρα είναι παθιασμένοι με την εσφαλμένη "Νικαραγουανή Επανάσταση", που ακολουθεί το μοντέλο που τέθηκε σε εφαρμογή από την αντεπανάσταση του Κάστρο.

Έτσι, λοιπόν, μέχρι και σήμερα, δεν έχει υπάρξει μια ενδελεχής και αξιόπιστη ιστορία του αναρχικού κινήματος στην Κούβα. Γράφοντας ένα τέτοιο βιβλίο, ο σύντρο-

φός μας προσφέρει τα μέγιστα στο κίνημά μας. Του ευχόμαστε κάθε επιτυχία σ' αυτό το δύσκολο αλλά απαραίτητο έργο. Το Κουβανικό αναρχοσυνδικαλιστικό κίνημα έχει γράψει, αγωνιζόμενο αδιάκοπα για ενάμιση αιώνα, μια ένδοξη και ανεξίτηλη σελίδα μέσα στην ιστορία του επαναστατικού κινήματος, από την οποία θα συνεχίσουν να αντλούν την έμπνευσή τους οι νέες γενιές.

Νέα Υόρκη, Φθινόπωρο του 1986.

ΦΡΑΝΚ ΦΕΡΝΑΝΤΕΖ

"ΚΟΥΒΑ: ΟΙ ΑΝΑΡΧΙΚΟΙ ΚΑΙ Η ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ"

Αυτή η εργασία είναι μια σύντομη περιγραφή της επίδρασης των ελευθεριακών ιδεών στον Κουβανικό λαό. Πιστεύουμε ότι έχουμε καθήκον να αναφέρουμε, κατά πιστό τρόπο, το χρονικό των Κουβανών αναρχικών, που για πάνω από έναν αιώνα πάλεψαν και θυσιάστηκαν για την υπεράσπιση της ελευθερίας και προς όφελος των πιο καταπιεζόμενων τάξεων της κοινωνίας μας. Η δράση των Κουβανών αναρχικών υπήρξε ένας παράγοντας αποφασιστικής σημασίας στην εξέλιξη των κοινωνικών και συνδικαλιστικών αγώνων. Εμείς, σ' αυτή την εργασία μας, θα προβούμε σε έναν σύντομο απολογισμό των δραστηριοτήτων μιας ομάδας ανδρών και γυναικών, οι οποίοι, κυριολεκτικά χωρίς πόρους, χωρίς βοήθεια ή προστασία, ξεχασμένοι και καταδιωγμένοι, επηρέασαν όχι μόνον την ιστορία της εργατικής τάξης και των αγροτών αλλά επίσης και την ιστορία ολόκληρου του Κουβανικού λαού. Αυτοί υπήρξαν, αναμφισβήτητα, οι πρόδρομοι του Κουβανικού προλεταριάτου.

1. Η εποχή της αποικιοκρατίας και του αγώνα για την ανεξαρτησία.

Οι ιδέες του Πιέρ Ζοζέφ Προυντόν τον είχαν καταστήσει έναν από τους πιο σημαντικούς στοχαστές του 19^{ου} αιώνα· οι οικονομικές του θεωρίες είχαν ένα μεγάλο αντίκτυπο στην Ευρώπη και άσκησαν μια αποφασιστική επίδραση στον Κουβανικό αναρχισμό. Ο Προυντόν,

χωρίς αμφιβολία ο πρώτος σύγχρονος αναρχικός θεωρητικός, απέκτησε οπαδούς ανάμεσα στους προοδευτικούς τεχνίτες και εργάτες του νησιού. Το 1857, δημιουργήθηκε στο νησί ο πρώτος Προυντονικής έμπνευσης "Σύνδεσμος Αλληλοβοήθειας". Αλλά, ήταν το 1865 που οι ιδέες του Προυντόν απέκτησαν πραγματικές ρίζες, όταν ο Σατουρνίνο Μαρτίνεζ πρωτοκυκλοφόρησε την εβδομαδιαία εφημερίδα "La Aurora" ("Η Χαραυγή"). Ταυτοχρόνως, κατ' αυτήν την περίοδο, άρχισαν να δημιουργούνται οι πρώτοι "ελεύθεροι σύνδεσμοι" των σιγαροποιών, των τυπογράφων, των μισθωτών εργαζομένων και των τεχνιτών, δηλαδή αυτών που μπορούμε να τους εκλάβουμε ως το νεοεμφανιζόμενο Κουβανικό προλεταριάτο. Η Κούβα οφείλει, μεταξύ άλλων, στον Προυντόν, τη δημιουργία τοπικών κοινοτικών κέντρων, σχολείων, κέντρων υγείας και αλληλοβοηθητικών συνδέσμων.

Η πρώτη απόπειρα της Κούβας να αποσχισθεί από την Ισπανία –που τελείωσε με την ήττα της πρώτης– ήταν ο Πόλεμος των Δέκα Χρόνων (1868–1878), στον οποίον συμμετείχαν και μερικοί αναρχικοί σιγαροποιοί. Ο Βισέντε Γκαρθία και ο Σαλβαδόρ Κισνέρος Μπετανκούρτ, υποστηρικτές και οι δύο των ομοσπονδιακών ιδεών του Προυντόν, διαδραμάτισαν ένα σημαντικό ρόλο στη διεξαγωγή του πολέμου. Σ' αυτόν τον αγώνα τους, οι Κουβανοί αναρχικοί δέχθηκαν την επιρροή και την αλληλεγγύη κάποιων Ισπανών αναρχικών, οι οποίοι, καταδιωκόμενοι από την Ευρώπη λόγω των επαναστατικών τους ιδεών, είχαν βρει καταφύγιο στην Κούβα.

Κατά τη διάρκεια αυτής της εποχής, οι αναρχικές ιδέες άσκησαν αποφασιστική επίδραση στους εργάτες και τους

αγρότες της Γαλλίας, της Ιταλίας, της Ισπανίας και της Ρωσίας. Ο πιο σημαντικός οργανωτής και υπέρμαχος των αναρχικών ιδεών ήταν μια άλλη σπουδαία φυσιογνωμία της εποχής: ο Μιχαήλ Μπακούνιν. Παρά το θάνατό του, το 1876, οι ιδέες και τα επιχειρήματά του διαδόθηκαν ευρύτατα και διαπέρασαν την Ευρώπη με καταπληκτική ορμητικότητα. Η ίδρυση της Σοσιαλιστικής Επαναστατικής Συμμαχίας (1864), της Διεθνούς Σοσιαλιστικής Δημοκρατικής Συμμαχίας (1868) και μια **Διακήρυξη Αρχών** γραμμένη από τον ίδιο τον Μπακούνιν, επηρέασαν τα επαναστατικότερα στοιχεία της Κούβας, που είχαν ήδη απορροφήσει τις ιδέες του Προυντόν σχετικά με την οργάνωση της εργασίας και σιγά-σιγά οι νέες ιδέες του Μπακούνιν αντικατέστησαν αυτές του Προυντόν σχετικά με την εργατική τάξη. Οι Κουβανοί εργάτες άρχισαν να αναπτύσσουν ταξική συνείδηση.

Προς το τέλος του 1885, η πιο σπουδαία προσωπικότητα του Κουβανικού αναρχισμού ήταν ο Ενρίκε Ροίγ ντε Σαν Μαρτίν (1843-1889), ιδρυτής της εβδομαδιαίας εφημερίδας "El Productor" ("Ο Παραγωγός") και νέος θεωρητικός και οργανωτής του Κουβανικού προλεταριάτου. Οι απεργίες, που ξέσπασαν προς το τέλος της δεκαετίας του 1880, ήταν όλες εμπνευσμένες από τους αναρχικούς και οργανωμένες από την εφημερίδα "El Productor". Η εφημερίδα αυτή και ο ίδιος ο Σαν Μαρτίν βοήθησαν στη δημιουργία της **Εργατικής Συμμαχίας**, μιας επαναστατικής οργάνωσης με σαφή Μπακουνικό προσανατολισμό.

Η Εργατική Συμμαχία είχε σοβαρή δύναμη και επίδραση στις δύο καπνοβιομηχανικές περιοχές των Η.Π.Α., την Τάμπα και το Δυτικό Κι. Το 1887, οργανώθηκε στην Αβά-

να η πρώτη Ομοσπονδία Εργατών Καπνού, αντικαθιστώντας το Συνδικάτο Εργατών Καπνού, και συμπεριέλαβε σχεδόν όλους τους εργάτες αυτού του κλάδου. Ακολούθησαν οι εργάτες της Τάμπα και του Δυτικού Κι. Σ' αυτές τις δύο μικρές Αμερικάνικες πόλεις, εκτός από τους αναρχικούς ακτιβιστές Λεάλ, Σεγκοίρα και Παλομίνο, οι πιο σημαντικοί ακτιβιστές ήταν ο Ενρίκε Μεσσοσιέρ και ο Ενρίκε Κρέσι. Το 1889, μια γενική απεργία κηρύχθηκε στο Δυτικό Κι, που τελείωσε με θρίαμβο των εργατών, κατά τις πρώτες ημέρες του 1890. Από την Αβάνα, η Εργατική Συμμαχία και οι Κουβανοί εργάτες έδειξαν την αλληλεγγύη τους σ' αυτή τη γενική απεργία, κηρύσσοντας και αυτοί απεργία και μέσα από την εφημερίδα "El Productor" ενθάρρυναν και βοήθησαν τους απεργούς, ακόμη και μετά το θάνατο του Ροίγ ντε Σαν Μαρτίν.

Επίσης, από τις ακτές της Φλόριδας, το Κίνημα της Κουβανικής Ανεξαρτησίας προετοιμαζόταν για τον αγώνα της ανεξαρτησίας του νησιού. Η Τάμπα και το Δυτικό Κι υπήρξαν οι προμαχώνες των ανταρτών της ανεξαρτησίας, των αναρχικών και εν γένει των εχθρών της ιμπεριαλιστικής Ισπανίας. Κατά τη διάρκεια αυτών των χρόνων, ο Χοσέ Μαρτί, ο πατριώτης απόστολος του αγώνα εναντίον της αποικιακής Ισπανικής εξουσίας, στρατολόγησε οπαδούς και μαχητές μέσα από τις πολύ καλά οργανωμένες ομάδες των Κουβανών μεταναστών. Πάντως, οι αναρχικοί οργανώθηκαν μέσα στις Βιομηχανίες Καπνού, βλέποντας το Κουβανικό ζήτημα από μία σοσιαλιστική και διεθνιστική οπτική γωνία. Ο Μαρτί συζήτησε μαζί τους και προέβη σε κάποιες παραχωρήσεις με σκοπό να τους προσελκύσει στον αγώνα της ανεξαρτησίας

της Κούβας από την Ισπανία. Οι αναρχικοί, επηρεασμένοι από την πειστική ικανότητα και την ευγλωττία του Μαρτί, άρχισαν να συχνάζουν στις επαναστατικές λέσχες του Μαρτί και μερικοί από τους πιο σημαντικούς αναρχικούς αγωνιστές -ο Κρέσι, ο Μεσσογιέρ, ο Ριβέρο 1 Ριβέρο, ο Σορόντο, ο Ριβέρα Μοντεσσόρι, ο Μπλάνκο, ο Μπλαίνο, ο Σεγκούρα και άλλοι- ενώθηκαν με το κίνημα της ανεξαρτησίας του Μαρτί, χωρίς να εγκαταλείψουν τις ιδέες τους για ελευθερία και κοινωνική δικαιοσύνη.

Η βοήθεια και η υποστήριξη των αναρχικών προς τον Μαρτί ήταν τεράστια, τόσο στο ήθικο όσο και στο πολιτικό καθώς και στο οικονομικό επίπεδο. Ο Μαρτί τότε αποφάσισε να ιδρύσει ένα επαναστατικό κόμμα, με μία πλειοψηφία εξόριστων εργατών καπνού που τα συνδικάτα τους ήταν "επαναστατικά σοσιαλιστικά", ένας ευφημιστικός όρος που υιοθετήθηκε από τους αναρχικούς της εποχής, ιδιαίτερα μετά τα γεγονότα της πλατείας Χέιμαρκετ του Σικάγου, το 1886, όταν μία ομάδα αναρχικών εργατών εκτελέστηκε για την υποτιθέμενη ανάμειξή της στην έκρηξη μιας βόμβας.

Η Πρωτομαγιά του 1890 γιορτάστηκε από την Εργατική Συμμαχία στην Αβάνα με μία διαδήλωση και μία γενικότερη δημόσια δραστηριότητα, αφιερωμένη στη μνήμη εκείνων που εκτελέστηκαν στο Σικάγο. Το 1891, έγινε ένα κάλεσμα για τη διοργάνωση ενός Συνεδρίου και τον Ιανουάριο του 1892, οι αναρχικοί διοργάνωσαν το πρώτο Κουβανικό Περιφερειακό Συνέδριο, όπου πρότειναν η Κουβανική εργατική τάξη να συσπειρωθεί στις γραμμές του "επαναστατικού σοσιαλισμού" και να ακολουθήσει το δρόμο της ανεξαρτησίας, όπως αυτός διακη-

ρύχθηκε από τον Μαρτί. Στην τελική "Διακήρυξη" του Συνεδρίου γράφτηκε μία φράση που έχει περάσει στην ιστορία: "... θα ήταν παράλογο όποιος επιδιώκει την ατομική ελευθερία να εναντιώνεται στη συλλογική ελευθερία του λαού...". Οι Ισπανικές αρχές διέλυσαν το Συνέδριο, έκλεισαν τον αναρχικό τύπο, κήρυξαν παράνομη την Εργατική Συμμαχία και απέλασαν ή φυλάκισαν τους πιο γνωστούς από τους συμμετέχοντες στο Συνέδριο.

Ο πόλεμος της ανεξαρτησίας, που υποστηρίχθηκε από τον Μαρτί, ξέσπασε στην Κούβα, το 1895. Οι αναρχικοί ενώθηκαν στην πάλη αυτή για την ελευθερία· ανάμεσά τους και ο Ενρίκε Κρέσι, που σκοτώθηκε σε μάχη το 1896. Αλλά, δυστυχώς για όλους, οι υποσχέσεις και η κοινωνική πορεία που προτάθηκε από τον Μαρτί εξαφανίσθηκαν μαζί με αυτόν, όταν ο απόστολος της Κουβανικής ανεξαρτησίας σκοτώθηκε, πολεμώντας τα Ισπανικά στρατεύματα, το Μάη του 1895. Ο πόλεμος τελείωσε με την επέμβαση των Η.Π.Α. το 1898 και με την ήττα της Ισπανίας. Τόσο στην εξορία όσο και στην Κούβα, οι αναρχικοί, κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου του αγώνα της Ανεξαρτησίας, έδρασαν ακατάπαυστα, συγκεντρώνοντας χρήματα, υποστηρίζοντας τον αγώνα, και ακόμη πραγματοποιώντας καμπάνιες μέσα στους αναρχικούς κύκλους των Η.Π.Α. και της Ευρώπης. Δύο νεαροί Ιταλοί αναρχικοί συνδέθηκαν με το κίνημα της ανεξαρτησίας: ο Ορέστε Φερράρα και ο Φεντερίκο Φάλκο. Η εκτέλεση του Ισπανού Πρωθυπουργού Κανόβας ντε Καστίγιο από τον Ιταλό αναρχικό Αντζιολίλιο, το 1897, με την άμεση συμμετοχή του Εμετέριο Μπετάνσες, ενός Πορτορικανού γιατρού που εκπροσωπούσε τους Ισπανούς εξόριστους

στο Παρίσι, υπήρξε, χωρίς αμφιβολία, ένας από τους σπουδαιότερους παράγοντες της ήττας της Ισπανίας. Ο Κανόβας είχε κηρύξει εναντίον της Κούβας έναν πόλεμο συστηματικής εξολόθρευσης, απαιτώντας "τη συντριβή της εξέγερσης ως τον τελευταίο άνθρωπο, ως την τελευταία πεσέτα". Ταυτοχρόνως, αντιστεκόταν με επιτυχία στην πίεση των Η.Π.Α. και του τύπου της Νέας Υόρκης. Στην ακμή του Ευρωπαϊκού αποικισμού και ιμπεριαλισμού, ο Κανόβας ανήκε στην ελίτ εκείνη των Αυτοκρατόρων, των Βασιλιάδων και των πολιτικών που δεν κατέστειλαν μόνον τους δικούς τους λαούς, αλλά επέτειναν, επίσης, την κυριαρχία τους στον λιγότερο αναπτυγμένο κόσμο. Η επιρροή και η φήμη του δεν είχαν απλωθεί μόνο μεταξύ του Βατικανού, της Αυστρο-Ουγγρικής, της Ρωσικής ή της Γερμανικής Αυτοκρατορίας, αλλά ακόμη και μεταξύ των υψηλών κύκλων της εξουσίας και του χρήματος στην Αγγλία, τη Γαλλία και την Ιταλία, που ξεκάθαρα ενέκριναν την καταστολή από πλευράς του καθεστώτος Κανόβας στην Κούβα.

Οι τρεις πυροβολισμοί που έβαλαν τέρμα στη ζωή του Κανόβας, έθεσαν, επίσης, τέρμα στις εγκληματικές του τακτικές στην Κούβα. Ο διάδοχός του, ο Ματέο Σαγκάστα, ήταν ένας ανίσχυρος και ανόητος πολιτικός, που δεν είχε το σεβασμό ή τη συμπάθεια των κυρίαρχων κύκλων της εποχής του ούτε στην Ισπανία ούτε στην υπόλοιπη Ευρώπη. Η πολιτική του "κατευνασμού", που ακολούθησε απέναντι στις Η.Π.Α., αύξησε αρκετά τις προκλήσεις του νέου Αμερικάνικου ιμπεριαλισμού. Η Ισπανική αυτοκρατορία έπαψε να υφίσταται και η Ευρώπη έμεινε εντελώς αδιάφορη.

Κατά τη διάρκεια της επέμβασης των Η.Π.Α., το 1899, οι αναρχικοί προκάλεσαν μια απεργία στο σωματείο των τουβλοποιών που κατεστάλη βιαίως, αν και στο τέλος οι απεργγοί κατέκτησαν κάποια αύξηση στους μισθούς. Αυτή η απεργία είχε την πλήρη υποστήριξη της εβδομαδιαίας εφημερίδας "Tierra" ("Γη") που εκδιδόταν από τον Αμπελάρδο Σααβέδρα και τον Αντριάν ντε Βάγιε.

2. Η πρώτη δημοκρατία.

Οι σπουδαίες απεργίες, που έλαβαν χώρα υπό το καθεστώς της πρώτης ανεξάρτητης Κουβανικής κυβέρνησης, των τσιγαράδων, των αρτοποιών και των κτιστών κατεστάλησαν θηριωδώς, όπως ακριβώς και κατά τη διάρκεια των χειρότερων στιγμών της αποικιοκρατίας. Η δημοκρατία των φιλελεύθερων ή των συντηρητικών δεν στράφηκε προς την επίλυση των "κοινωνικών προβλημάτων" και ξέχασε την υπόσχεση του Μαρτί "με τον καθένα και για τον καθένα".

Η Μεξικάνικη Επανάσταση άσκησε μια σοβαρή επίδραση στους Κουβανούς εργάτες και αγρότες. Τα γραπτά του Ρικάρντο Φλόρες Μαγκόν και τα όπλα του Εμιλιάνο Ζαπάτα συνέβαλαν σημαντικά στη συνειδητοποίηση των από χρόνια ξεχασμένων εργατών του ζαχαρκάλαμου, που απασχολούνταν στη μεγαλύτερη βιομηχανία της χώρας. Το 1915, η **Διακήρυξη Αρχών** αποτέλεσε, με τη λογοτεχνική της ποιότητα, έναν ύμνο της αναρχικής μαχητικότητας: "Πρέπει να ενισχύσουμε τη φωνή μας με τη δύναμη των όπλων μας" και "Η σιωπή είναι συμβιβασμός" είναι οι πιο χαρακτηριστικές δηλώσεις μιας ομάδας εργατών που διεκδικούσε το δικαίωμα σε μια καλύτερη ζωή από αυτήν της κληρονομικής πείνας που

από γενιά σε γενιά υπέφεραν, και μάλιστα τη στιγμή που αυτοί αποτελούσαν την παραγωγικότερη δύναμη μέσα στο νησί. Τον ίδιο χρόνο, η πρώτη Αγροτική Ομοσπονδία (“Federacion Campesina de Cuba”) ιδρύθηκε στην επαρχία Λας Βίγιας. Ανάμεσα στους οργανωτές της ήταν: ο Φερνάντο Ιγκλέσιας, ο Λαουρεάνο Οτέρο, ο Μανουέλ Λοπέζ, ο Χοσέ Λάγκε, ο Μπέντζαμιν Τζανέρος, ο Λουίς Μενέσες, ο Σάντο Γκάρος, ο Μιγκέλ Ριπόλλ, ο Φραντσίσκο Μπαραγκοίτια, ο Αντρές Ρουέντες, ο Τόμας Ραγιόν και ο Φραντσίσκο Ράμος. Εξαιτίας της μεγάλης εκμετάλλευσης στην οποία προέβαιναν οι Αμερικάνικες και οι Ισπανικές εταιρείες που έπαιρναν τη μερίδα του λέοντος της παραγωγής σε εθνικό επίπεδο, οι αναρχικοί προσπάθησαν να οργανώσουν μερικές απεργίες, αλλά απέτυχαν λόγω της καταστολής που εξαπολύθηκε από την κυβέρνηση του Προέδρου Γκαρσία Μενοκάλ, που χρησιμοποίησε το στρατό και την πολιτοφυλακή για να σφαγιάσει και να καταδιώξει τους απεργούς. Αυτή ήταν η πιο δραστήρια περίοδος σε ολόκληρη την ιστορία των Κουβανών Ελευθεριακών που διήρκεσε για πάνω από 12 χρόνια και τελείωσε με τη φυσική εξόντωση των πιο ανιδιοτελών αναρχικών του κινήματος.

Κατά την περίοδο αυτή, εκδίδονταν αρκετές εφημερίδες με ελευθεριακό προσανατολισμό, αν και πολλοί από τους υπεύθυνους για την έκδοσή τους τελικά απελάθηκαν: La Batalla (Η Μάχη), Nuevos Rumbos (Νέες Κατευθύνσεις), Via Libre (Ελεύθερος Δρόμος), Voz Rebelde (Επαναστατική Φωνή), Solidaridad (Αλληλεγγύη), Memorandum Tipográfico (Τυπογραφική Μνήμη), El Boletín Tabacalero (Το Δελτίο του Καπνεργάτη) και φυσικά

η Tierra (Γη). Οι πιο σημαντικοί αναρχικοί και αναρχοσυνδικαλιστές που συνεργάζονταν στενά μεταξύ τους ήταν: ο Μαρσέλο Σαλίνας, ο Αντόνιο Πενικέτ, ο Μανουέλ Φερρό, ο Χέσους Ιγκλέσιας, ο Ερνέστο Ίγιας, ο Φραντσίσκο Μοντάνες, ο Παουλίνο Ντιέζ και ο Αντριάν ντε Βάγιε. Μερικοί από αυτούς ακολουθούσαν τις ιδέες του Πέτρου Κροπότκιν και του Ελuzέ Ρεκλύ, άλλοι συμπαθούσαν τον Μαλατέστα ή τον Πιέτρο Γκόρι, άλλοι διατηρούσαν την παράδοση του Μπακούνιν· οι υπόλοιποι, που αποτελούσαν και την πλειοψηφία, τάχθηκαν υπέρ του νεοεμφανιζόμενου αναρχοσυνδικαλισμού, όπως αυτός εκφραζόταν από την Ισπανική Εθνική Συνομοσπονδία Εργασίας (CNT). Το 1922, ο Αλφρέδο Λόπεζ, ένας αναρχοσυνδικαλιστής από το Συνδικάτο των Τυπογράφων, οργάνωσε την Ομοσπονδία Εργασίας της Αβάνας (FOH: Federacion Obrera de La Habana), όπου εντάχθηκαν τα πιο μαχητικά συνδικάτα, εργατικοί σύνδεσμοι και ομάδες της πρωτεύουσας. Ο Αλφρέντο Λοπέζ εγκαινίασε την πιο δυναμική φάση μιας μακράς κοινωνικής και εργατικής διαδικασίας· βοήθησε στην οργάνωση συνδικάτων, ελευθεριακών σχολείων, εργατικών λεσχών, φυσιολατρικών ομίλων και ενός εργατικού κολλεγίου, του Λαϊκού Πανεπιστημίου “Χοσέ Μαρτί” (Universidad Popular Jose Marti). Κατά την περίοδο αυτή, την τόσο ανήσυχη και ταραγμένη, οι αναρχικοί, χωρίς οικονομικούς πόρους και χωρίς καμία βοήθεια, ήταν οι πρώτοι που οργάνωσαν, συγκέντρωσαν και κατηύθυναν την πλειοψηφία των εργατών σε ολόκληρο το νησί, τόσο στις πόλεις όσο και στην ύπαιθρο.

Το 1925, με πρωτοβουλία του Αλφρέντο Λόπεζ, συνήλθαν τρεις εργατικές συνδιασκέψεις - στην Αβάνα,

στο Σιενφουέγκος και στο Καμαγκέι- και δημιούργησαν την Εθνική Συνομοσπονδία Εργασίας της Κούβας (CNOC: Confederacion Nacional Obrera de Cuba), όπου εντάχθηκαν όλα τα συνδικάτα, οι αδελφότητες, οι σύνδεσμοι, οι συντεχνίες, τα σωματεία και οι ενώσεις αλληλοβοήθειας της Κούβας: 128 διαφορετικές οργανώσεις και πάνω από 200.000 εργάτες αντιπροσωπεύθηκαν από 160 αντιπροσώπους. Τα σημαντικότερα μέλη της Συνομοσπονδίας, εκτός από τον Λόπεζ, ήταν: ο Πασκουάλ Νουνέζ, ο Μπιενβενίδο Ρέγκο, ο Νικανόρ Τόμας, ο Χοσέ Α. Γκοβίν, ο Ντομίνγκο Ροσάδο, ο Φλορεντίνο Πασκουάλ, ο Λουίς Τρουκέδα, ο Παουλίνο Ντιέζ, ο Βενάντσιο Ροντρίγκεζ, ο Ραφαέλ Σέρρα, ο Αντόνιο Πενιχέτ, ο Μαργκαρίτο Ιγκλέσιας και ο Ενρίκε Βαρόνα. Το σημαντικότερο σημείο στον κανονισμό λειτουργίας της CNOC ήταν “η συνολική και συλλογική άρνηση της εκλογικής δραστηριότητας”. Υπήρχαν, επίσης, και διάφορες άλλες προτάσεις και συνθήματα που αναφέρονταν στο χώρο της εργασίας, όπως το κλασσικό αίτημα για το δωρο, το δικαίωμα στην απεργία, καθώς και μία ομόφωνη υπόσχεση για τη μη γραφειοκρατικοποίηση της καινούργιας οργάνωσης.

Ο νέος πρόεδρος της Κούβας, ο Τζεράντο Ματσάδο, ένας χαρακτηριστικός τύπος στρατιωτικού, θεώρησε την πολιτική στάση των εργατών “όχι πολύ πατριωτική” και εξαπέλυσε μία αμείλικτη και ανελέητη καταδίωξη εναντίον της CNOC και των πιο σημαντικών αγωνιστών της. Ο Ματσάδο διέταξε τη δολοφονία του Ενρίκε Βαρόνα, οργανωτή των εργατών των σιδηροδρόμων, του Μαργκαρίτο Ιγκλέσιας, Γραμματέα του Συνδικάτου Βιομηχανικών Εργατών, και του Αλφρέδο Λόπεζ, Γενικού

Γραμματέα της CNOC. Επίσης, ο Ματσάδο φυλάκισε ή απέλασε κάθε αναρχικό ή αναρχοσυνδικαλιστή ακτιβιστή που μπορούσε “να πιάσει στα νύχια του” και έθεσε σε παρανομία όποιο συνδικάτο ή συντεχνία ήθελε. Ο Ματσάδο, για πάνω από 8 χρόνια, εξεπέλυσε επιθέσεις εναντίον των αναρχικών, δίνοντας την ευκαιρία στο νεοσυσταθέν τότε Κομμουνιστικό Κόμμα να αποκτήσει μία θέση ισχύος μέσα στις γραμμές της CNOC. Χρόνια αργότερα, προς το τέλος του καθεστώτος Ματσάδο, οι Κομμουνιστές έφθασαν στο σημείο να υπογράψουν και ένα σύμφωνο με τον Ματσάδο.

Όλη αυτή η θηριώδης αντιμετώπιση δεν μπόρεσε να εμποδίσει τους αναρχικούς από το να συγκεντρωθούν μέσα στις γραμμές μιας καινούργιας οργάνωσης, που δημιουργήθηκε το 1924, της Ομοσπονδίας Αναρχικών Ομάδων της Κούβας (FGAC: Federacion de Grupos Anarquistas de Cuba). Η οργάνωση αυτή κήρυττε απεργίες, κυκλοφορούσε προπαγανδιστικό υλικό και συνεισέφερε τα μέγιστα στην όξυνση της πάλης των καταπιεσμένων μέσα σ’ αυτή την πολύ συγχυσμένη και αιματοκυλισμένη περίοδο της Κουβανικής ιστορίας, δηλαδή την περίοδο 1930-1933. Η τυραννία του Ματσάδο διήρκησε ως τις 12 Αυγούστου του 1933 και ανατράπηκε από μία γενική απεργία που ξεκίνησε και υποστηρίχθηκε από τους αναρχικούς του Συνδικάτου Συγκοινωνιών κατά πρώτο λόγο και έπειτα του Συνδικάτου Εργατών του Τραμ και τελικά από ολόκληρο το λαό.

Παρά το θρίαμβο της γενικής απεργίας, οι αναρχικοί δεν εισήλθαν σε μια τροχιά ανάπτυξης, εξαιτίας του ότι είχαν κτυπηθεί σκληρά από τη Δεσποτική κυβέρνηση του

Ματσάδο. Οι σημαντικότεροι αναρχικοί στοχαστές και ακτιβιστές υπήρξαν θύματα της κυβερνητικής καταστολής ή είχαν απελαθεί. Μετά την πτώση του Ματσάδο, οι Κομμουνιστές προσπάθησαν με διάφορες μηχανοραφίες να επανακτήσουν τη χαμένη επιρροή τους και άρχισαν να επιτίθενται βίαια στους αναρχικούς. Στη συνέχεια, όταν έλαβε χώρα ένα πραξικόπημα εναντίον της προσωρινής κυβέρνησης, στις 4 του Σεπτεμβρίου του 1933, οι Κομμουνιστές εγκαινίασαν μια νέα στρατηγική, ζητώντας την επίσημη υποστήριξη του Συνταγματάρχη Φουλγκέντιο Μπατίστα, ενός από τους αρχηγούς του πραξικοπήματος και μιας αναδύμενης φυσιολογίας μεταξύ των νέων στρατιωτικών. Αυτή η στρατηγική έγινε αργότερα γνωστή με την ονομασία “Λαϊκό Μέτωπο”.

Με σκοπό την επαναομαδοποίηση και την αναδιοργάνωση, οι αναρχικοί προσπάθησαν να βρουν συμμάχους μέσα στην επαναστατική αντιπολίτευση προς τον Μπατίστα και μερικοί από τους πιο πεπειραμένους αγωνιστές συνεργάστηκαν με μία σοσιαλιστική οργάνωση, την *Jonan Cuba* (“Νέα Κούβα”), που είχε επικεφαλής τον Αντόνιο Γκουϊτέρας, τον υπ’ αριθμόν έναν εχθρό των Κομμουνιστών. Ταυτοχρόνως, άρχισε η καταστολή του κινήματος από τον ίδιο τον Συνταγματάρχη Μπατίστα, που κατόρθωσε, με τη βοήθεια των Κομμουνιστών, να οδηγήσει σε αποτυχία την γενική απεργία του Μαρτίου του 1935. Ήταν ένα από τα μεγαλύτερα πλήγματα που δέχθηκαν οι αναρχικοί, τη στιγμή μάλιστα της κοινωνικής τους ανάκαμψης.

Με το ξέσπασμα του Ισπανικού Εμφυλίου Πολέμου και της Ισπανικής Επανάστασης, τον Ιούλιο του 1936, οι Κουβανοί αναρχικοί ανασυντάχθηκαν για να βοηθήσουν

τον Ισπανικό λαό και ίδρυσαν στην Αβάνα γι’ αυτό το σκοπό τη Διεθνή Αντιφασιστική Αλληλεγγύη (SIA: *Solidaridad Internacional Anti-Fascista*), που αφοσιώθηκε, εν μέσω της τότε παγκόσμιας κρίσης, στη συγκέντρωση χρημάτων, ιατρικής βοήθειας και όπλων, με σκοπό να σταλούν στους Ισπανούς συντρόφους της CNT-FAI. Αρκετοί Κουβανοί σκοτώθηκαν, κατά τη διάρκεια του Ισπανικού Εμφυλίου Πολέμου, υπερασπιζόμενοι τις ιδέες τους μέσα από τις αναρχικές Φάλαγγες. Μετά την ήττα, αρκετοί επέστρεψαν στην Κούβα μαζί με ένα μεγάλο αριθμό Ισπανών συντρόφων που κατέφυγαν στην Ευρώπη με Κουβανικά διαβατήρια. Και σ’ αυτή την περίπτωση, ξανασυγκεντρώθηκαν χρήματα για τους δεινοπαθούντες αγωνιστές.

Το 1939, το Κουβανικό Κομμουνιστικό Κόμμα, ακολουθώντας τις διαταγές της Μόσχας, σύναψε μία συμφωνία με τον αναβαθμισμένο σε Στρατηγό Μπατίστα, που στερούνταν εντελώς κάθε λαϊκής υποστήριξης. Βάσει αυτής της συμφωνίας και σε αντάλλαγμα για τις υπηρεσίες και την αλληλεγγύη που του παρείχαν, ο Μπατίστα προσέφερε στους Κομμουνιστές την ηγεσία μιας καινούργιας Εργατικής Συνομοσπονδίας, της Συνομοσπονδίας Εργατών Κούβας (CTC: *Confederacion de Trabajadores de Cuba*), της μεγαλύτερης εργατικής οργάνωσης στην Κούβα, όπου συμμετείχαν όλες οι κοινωνικές τάξεις, συμπεριλαμβανομένης και μιας αναρχικής μειοψηφίας. Στα χρόνια αυτά, το Κουβανικό εργατικό κίνημα, κατόπιν εντολής του Μπατίστα, οργανώθηκε και νομιμοποιήθηκε υπό τον έλεγχο των Κομμουνιστών. Οι αναρχικοί, από την πλευρά τους, ίδρυσαν μία οργάνωση,

τον “Ελευθεριακό Σύνδεσμο Κούβας” (ALC: Asociacion Libertaria de Cuba), με σκοπό την αναδιοργάνωση όλων των αναρχικών και των αναρχοσυνδικαλιστών που κατόρθωσαν να διασωθούν κατά τη δεκαετία του 1930.

3. Η δεύτερη δημοκρατία.

Το Κουβανικό Σύνταγμα του 1940 χάραξε την αρχή μιας νέας δημοκρατικής εποχής. Ήταν η πρώτη προσπάθεια στην Κουβαϊκή ιστορία για την αντιμετώπιση από την κυβερνητική δραστηριότητα κοινωνικών προβλημάτων και για τη διόρθωση σφαλμάτων και παραλείψεων των προηγούμενων καθεστώτων. Ένα σύγχρονο και προοδευτικό Σύνταγμα, αυτή η Κουβαϊκή Magna Carta εξέφραζε τους αγώνες δύο γενεών από όλες τις κοινωνικές τάξεις και όλες τις σφαίρες της κοινωνικής ζωής. Μια σειρά προβλημάτων αυτής της δύσκολης περιόδου της ιστορίας μας –πολιτικά, κοινωνικά, αγροτικά, κοινοτικά και εργατικά– αντιμετωπίστηκαν με μεγάλη προσοχή. Το Σύνταγμα του 1940 ήταν, χωρίς αμφιβολία, καλοσχεδιασμένο: όλα τα προβλήματα, που προηγουμένως είχαν αγνοηθεί εντελώς, τώρα έπαιρναν το δρόμο για την πρακτική τους επίλυση.

Κατά τη διάρκεια των πρώτων χρόνων της δεκαετίας του 1940, οι ελευθεριακοί οργανώθηκαν στον “Ελευθεριακό Σύνδεσμο Κούβας” (ALC). Η βάση της λαϊκής τους υποστήριξης ήταν τα υπολείμματα των συνδικάτων, που είχαν δραστηριοποιηθεί πολύ έντονα πριν από τα μέσα της δεκαετίας του 1920. Οι αναρχικοί διατηρούσαν ένα ικανοποιητικό επίπεδο αποδοχής από την εργατική τάξη, εξαιτίας του μαχητικού τους πνεύματος και της προσφοράς τους, που βασίζονταν στο ανιδιοτελές, επαναστατικό

και αδιάφθορο παρελθόν τους. Δημιούργησαν καινούργιους πυρήνες αγωνιστών μέσω της νεοϊδρυθείσας Ελευθεριακής Νεολαίας (Juventudes Libertarias), με σκοπό να ανακτήσουν το χαμένο από τους Κομμουνιστές έδαφος μέσα στα συνδικάτα και τους φοιτητές. Επίσης, αν και το Σύνταγμα του 1940 αναγνώριζε το δικαίωμα των 8 εργατικών ωρών και της απεργίας, υπήρχαν, ωστόσο, αυστηροί κανονισμοί ρύθμισης αυτών των δραστηριοτήτων. Αυτή η κατάσταση ανάγκασε τους αναρχοσυνδικαλιστές της Συνομοσπονδίας Εργατών Κούβας (CTC) να δημιουργήσουν μαχητικές ομάδες δράσης, με σκοπό την υπεράσπιση ή τη διαπραγμάτευση των αιτημάτων τους.

Ο Μπατίστα εκλέχθηκε Πρόεδρος και διατήρησε τη συμμαχία του με το Κομμουνιστικό Κόμμα, στο οποίο δόθηκαν υπουργικές θέσεις, χρήματα και μέσα για την προπαγάνδη των ιδεών του στον Κουβαϊκό λαό. Οι Κομμουνιστές αφοσιώθηκαν στον Μπατίστα, κολακεύοντάς τον και παρουσιάζοντάς τον σαν τον “αγγελιοφόρο της ευημερίας”, και συνεργάστηκαν μαζί του σε κομματικό και συνδικαλιστικό επίπεδο (μέσω της επίσημης εκλογικής Κομμουνιστικής οργάνωσης καθώς και μέσω της CTC που ήταν υπό τον έλεγχο των Κομμουνιστών), προδίδοντας, για άλλη μια φορά, τους αληθινούς στόχους του ελευθεριακού και επαναστατικού συνδικαλισμού.

Ο επόμενος Πρόεδρος της Κούβας, ο Ραμόν Γκράου Σαν Μαρτίν, κέρδισε τις εκλογές και ανέλαβε την εξουσία το 1944. Ο λαός περίμενε ριζικές αλλαγές, από τη στιγμή που η κυβέρνηση του νέου προέδρου αναμενόταν να ασκήσει σοσιαλδημοκρατική πολιτική. Όμως, ο Γκράου κράτησε τους Κομμουνιστές στη θέση τους και μόνο μία

σημαντική αλλαγή συντελέστηκε στο Κουβανικό συνδικαλιστικό κίνημα. Την Πρωτομαγιά του 1947, ο Γκράου, αναγκασμένος από την πολιτική του Ψυχρού Πολέμου, εκδίωξε τους μαρξιστές από τις ηγετικές θέσεις στην CTC. Εν τούτοις, παρόλη την πίεση των Η.Π.Α, ο Γκράου άφησε στην ουσία άθικτο το Κομμουνιστικό Κόμμα. Οι αναρχικοί χρησιμοποίησαν αυτή την ευκαιρία για να ζητήσουν ελεύθερες εκλογές σε όλα σχεδόν τα συνδικάτα, με αποτέλεσμα ένας αριθμός πολύ σημαντικών συντρόφων να εκλεγεί σε διάφορες θέσεις της CTC. Εξαιτίας του κύρους τους και της αφοσίωσής τους στους εργατικούς αγώνες, οι αναρχοσυνδικαλιστές ηγήθηκαν αποτελεσματικά μίας σειράς συνδικάτων: των μεταφορών, των τροφίμων και των κατασκευών. Κατόρθωσαν, επίσης, να δημιουργήσουν μαχητικές ομάδες δράσης σε όλα σχεδόν τα συνδικάτα της CTC. Αυτά τα χρόνια, οι αναρχικοί δημιούργησαν, επίσης, αγροτικούς συνεταιρισμούς, που στηρίζονταν στους φτωχότερους, τους ακτήμονες και τους άπορους αγρότες. Αυτές οι οργανωτικές προσπάθειες πέτυχαν περισσότερο στις βόρειες ακτές της επαρχίας Καμαγκέι, μία παλιά αναρχική έπαλξη, και στις φυτείες καφέ στη νότια επαρχία του Οριέντε, όπου οι αναρχικοί είχαν, από πολλά χρόνια πριν, δημιουργήσει ελεύθερες αγροτικές κολλεκτίβες και είχαν στηρίξει τη δραστηριότητά τους.

Το 1948, ο Κάρλος Πρίο Σοκάρρας ανέλαβε την Προεδρία και ακολούθησε και αυτός μία πολιτική ανοχής των υφιστάμενων κοινωνικών και εργασιακών σχέσεων, παρόμοια με εκείνη του Γκράου. Το 1949, οι αναρχικοί της CTC δημιούργησαν, σε συνεργασία με άλλα άτομα παραπλήσιων απόψεων, μία νέα, ξεχωριστή συνδικαλιστική

ομοσπονδία, τη Γενική Συνομοσπονδία Εργατών (CGT: Confederacion General de Trabajadores). Η ιδέα δεν ήταν άλλη από την παλιά αναρχική παράδοση, σύμφωνα με την οποία έπρεπε να δημιουργηθεί μία εργατική οργάνωση ανεξάρτητη από την κυβερνητικά ελεγχόμενη CTC. Όμως, αυτή η προσπάθεια απέτυχε, εξαιτίας της πίεσης που ασκήθηκε από τους κύκλους της Προεδρίας μέσω του Υπουργού Εργασίας, που εναντιώθηκε κατηγορηματικά στη δημιουργία της νέας οργάνωσης, εξαιτίας της αυξανόμενης επιρροής των αναρχοσυνδικαλιστικών ιδεών. Το 1950, ο Πρίο έθεσε εκτός νόμου το Κομμουνιστικό Κόμμα, που τότε έφερε την ονομασία Λαϊκό Σοσιαλιστικό Κόμμα (PSP: Partido Socialista Popular), με αποτέλεσμα οι Κομμουνιστές να αναζητήσουν, για άλλη μια φορά ακόμη, τη συνεργασία του Μπατίστα.

Το Μάρτιο του 1952, ο Μπατίστα, παραβιάζοντας το συνταγματικό σύστημα της χώρας, τέθηκε επικεφαλής ενός πραξικοπήματος. Οι Κομμουνιστές εκμεταλλεύθηκαν την ευκαιρία, προσπαθώντας να διεισδύσουν στην επίσημη γραφειοκρατία. Εν τούτοις, δεν μπόρεσαν να ανακτήσουν τη χαμένη τους επιρροή. Ο Ψυχρός Πόλεμος βρισκόταν στο απόγειό του και ο Μπατίστα έπρεπε να είναι προσεκτικός με τους μαρξιστές συμμάχους του. Με σκοπό να αναπληρώσει το κενό εξουσίας που υπήρχε μέσα στους κόλπους των αντιπολιτευτικών δυνάμεων, που τότε βρίσκονταν σε πλήρη υποχώρηση, ο Φιντέλ Κάστρο, ένας συγκεκριμένος πολιτικός κοινοβουλευτικού προσανατολισμού, αστικής καταγωγής και ιησούιτικής εκπαίδευσης, με μία ομάδα νεαρών επαναστατών επιτέθηκε στον στρατώνα Μονκάδα στο Σαντιάγο της Κού-

βας. Αυτή η επίθεση αποτέλεσε μια αιματοβαμμένη αποτυχία. Το “επαναστατικό” τους πρόγραμμα ήταν απλώς ένα πρόγραμμα της μεσαίας τάξης, με ρεφορμιστικά χαρακτηριστικά και σοσιαλδημοκρατικό περιεχόμενο. Ο Κάστρο και οι σύντροφοί του φυλακίσθηκαν και, αφού τους απονεμήθηκε χάρη, μετά από λίγους μήνες έφυγαν για το Μεξικό. Έτσι, η αντιπολίτευση προς τον Μπατίστα προσέλαβε βίαιω χαρακτήρα και αυτός ανταπέδωσε, όπως αναμενόταν, με έναν κτηνώδη τρόπο.

Προς το τέλος του 1956, υπήρξε μία σαφής πόλωση μεταξύ του Μπατίστα και της αντιπολίτευσης. Ο αναρχικός “Ελευθεριακός Σύνδεσμος Κούβας” (ALC) αποφάσισε να συμμαχήσει με τις δημοκρατικές αντιπολιτευόμενες δυνάμεις εναντίον του δικτάτορα. Την ίδια χρονιά, ο Κάστρο αποβιβάσθηκε στην επαρχία Οριέντε και την επόμενη χρονιά εξαπέλυσε έναν μικρό ανταρτοπόλεμο από τα βουνά αυτής της επαρχίας. Στις σπουδαιότερες πόλεις του νησιού, το “Κίνημα 26 Ιούλη” του Κάστρο απέκτησε οπαδούς που επιδίδονταν σε ενέργειες εναντίον του Μπατίστα, οι οποίες βέβαια ακολουθούνταν από τη συνηθισμένη κρατική καταστολή. Προς το τέλος του 1958, ο Μπατίστα είχε χάσει τον πόλεμο στο πολιτικό επίπεδο και δεν μπορούσε πλέον να αναχαιτίσει τους επαναστάτες διά της βίας. Ο Κάστρο ισχυροποιήθηκε πολιτικά και πήρε με το μέρος του την υπόλοιπη αντιπολίτευση. Το κοινωνικό και πολιτικό του πρόγραμμα παρέμενε το ίδιο: κοινωνική δικαιοσύνη και μεταρρύθμιση, βασισμένες στην επιστροφή του Συντάγματος του 1940, που ο Μπατίστα είχε ουσιαστικά ακυρώσει. Οι Κομμουνιστές, που προηγουμένως είχαν ανοιχτά στηρίξει και συνεργασθεί με

τον Μπατίστα και επιπλέον είχαν επιτεθεί στον Κάστρο, τώρα άλλαξαν θέση και συμάχησαν με τον Κάστρο, τον Αύγουστο του 1958. Τελικά, την 31^η Δεκεμβρίου του 1958, ο Μπατίστα εγκατέλειψε την Κούβα και ένας νέος ιστορικός κύκλος άρχισε για τον Κουβανικό λαό.

4. Καστρισμός και εξορία

Οι αναρχικοί συμμετείχαν ενεργά στην πάλη εναντίον του Μπατίστα. Μερικοί συμμετείχαν στις αντάρτικες δυνάμεις της επαρχίας Οριέντε και της Σιέρρα ντε Εσκამπράν της επαρχίας Λας Βίγιας και άλλοι στους αγώνες των πόλεων. Ο σκοπός τους, κοινός με το σκοπό του υπόλοιπου Κουβανικού λαού, ήταν η ανατροπή της δικτατορίας του Μπατίστα. Αλλά, ποτέ δεν έτρεφαν πλήρη εμπιστοσύνη προς τον Κάστρο. Από το 1956, θεωρούσαν ήδη τον Κάστρο έναν πιθανό δικτάτορα, έναν επικεφαλής μιας ιεραρχικής οργάνωσης με ολοκληρωτικά χαρακτηριστικά, που έμοιαζε περισσότερο με τον Χίτλερ παρά με τον Ντρουρούτι. Ο Κάστρο, σύμφωνα με την εσφαλμένη εκτίμηση της δημοκρατικής αντιπολίτευσης, ήταν ένα προσωρινό αλλά αναγκαίο κακό, ένα δημιούργημα της σύγχυσης, του κατατεμαχισμού και της δειλίας που επικρατούσαν μέσα στους κόλπους της αντιπολίτευσης εναντίον του Μπατίστα. Οι αναρχικοί αντιλαμβάνονταν τον Κάστρο και την επανάστασή του με έναν τρόπο διαφορετικό από την πολιτική ελίτ της εποχής, η οποία ήλπιζε ότι θα μπορούσε να ελέγξει την πορεία των πραγμάτων μετά την νίκη και την ανατροπή του Μπατίστα. Στις αρχές του 1959, με την πρόφαση της εκκαθάρισης της Γενικής Συνομοσπονδίας Εργατών (CTC) από εκείνα τα στοιχεία που συνεργάσθηκαν με τον Μπατίστα, η νέα “επαναστατική” κυβέρνηση

ση εκδίωξε από τις θέσεις τους, με τρόπο αυθαίρετο, τους αναρχοσυνδικαλιστές και τους σοσιαλδημοκράτες που συμμετείχαν ενεργά μέσα στο κίνημα της εργατικής τάξης. Αρκετοί από αυτούς όχι μόνον δεν είχαν συνεργασθεί με το προηγούμενο καθεστώς, αλλά αντιθέτως είχαν καταδικασθεί και φυλακισθεί από τον Μπατίστα.

Οι ελευθεριακοί, αν και εκδιώχθηκαν από την CTC (που τώρα ονομαζόταν "επαναστατική" CTC), διατήρησαν το κύρος τους μέσα στην εργατική τάξη. Σε ένα Συνέδριο, που οργανώθηκε από την κυβέρνηση προς το τέλος του 1959, τα συνδικαλιστικά στελέχη του "Κινήματος 26 Ιουλίου", διά μέσου τους Τεχνικού τους Γραμματέα Νταβίντ Σαλβαδόρ και με συμμάχους αυτή τη φορά το Κομμουνιστικό Κόμμα και τα συνδικαλιστικά του στελέχη, παρέδωσαν την οργάνωση, για άλλη μια φορά ακόμη, στην κυβέρνηση, που τώρα αντιπροσωπευόταν από το "μεγάλο γένη της επανάστασης", τον Φιντέλ Κάστρο και όλα αυτά έγιναν—όπως διατείνονταν— σύμφωνα με τις καλύτερες "δημοκρατικές παραδόσεις".

Ο Κάστρο, ανυπόμονος να διατηρήσει την εξουσία με οποιοδήποτε κόστος, συμμαχούσε με την ΕΣΣΔ, καθιστώντας την Κούβα μια απέραντη φυτεία ζάχαρης προς όφελος των Ρώσων. Τα δικαιώματα και οι κατακτήσεις, που είχαν πετύχει με σημαντούς αγώνες, για πάνω από έναν αιώνα, οι Κουβανοί εργάτες, πετάχθηκαν, όπως είχε κάποτε ο Μαρξ, στον "σκουλιδογενεκό της ιστορίας". Το παλαιό παρόν και δεσποτικό Κράτος έγινε ο μόνος εργοδότης και ο απόλυτος κυρίαρχος της κοινωνίας. Το 1961, η παλιά πολιτική, οικονομική και κοινωνική τάξη κατέρρευσε ολοκληρωτικά και το υψί έγινε ένα απέρα-

νο εργοστάσιο και μία Λενινιστική επικράτεια.

Στις αρχές του 1960, οι αναρχικοί αντιστάθηκαν στον Κάστρο και υιοθέτησαν μία μαχητική στάση απέναντι στην κυβέρνησή του. Τελικά, απαγορεύθηκε η έκδοση των εφημερίδων τους "El Libertario" και "Solidaridad Gastroponmica". Ο μόνος δρόμος πάλης που τους επέμενε ήταν η παρανομία και έπειτα η εξορία.

Η παράνομη αντίσταση επιβλήθηκε σε δύο φάσεις. Η πρώτη φάση άρχισε με την παράνομη έκδοση της εφημερίδας "Το εβδομαδιαίο μήνυμά μας" (Nuestra Palabra Semanal), που ήταν όργανο του Κινήματος Συνδικαλιστικής Δράσης (MAS: Movimiento de Accion Sindical) και που στόχος της ήταν η γενική πληροφόρηση των εργατών και του λαού. Ο αγώνας ήταν δυνατώτερος απ' ό,τι επί Μπατίστα και η καταστολή πολύ σκληρότερη. Δυστυχώς, η ηγεσία αυτής της νέας πολιτικής πάλης βρέθηκε στα χέρια των ΗΠΑ και της Κουβανικής μπουρζουαζίας, που είχαν ελάχιστα κοινά με τους ελευθεριακούς. Οι ΗΠΑ δεν ενδιαφέρονταν ειλικρινά να ανατρέψουν το καθεστώς του Κάστρο και αποδείχθηκαν, για πάντα, απρόθυμες, ενώ από τους αστούς έλειπε η προετοιμασία και η διάθεση για ένα επαναστατικό εγχείρημα τέτοιου διαμετρήματος. Βέβαια, τόσο οι ΗΠΑ όσο και η μπουρζουαζία ήταν ισχυρές και διέθεταν αρκετούς πόρους. Ο Κουβανικός λαός δεν αποδέχθηκε τον κομμουνισμό και ένα μεγάλο μέρος του συμμετείχε στην πάλη ενάντια στο καθεστώς. Οι αναρχικοί απέτυχαν σε όλα τα μέτωπα, παρά το γεγονός ότι η δράση τους μέσα στους προλετάριους και τους αγρότες συνοδεύθηκε από τεράστιες προσωπικές θυσίες.

Η δεύτερη φάση ήταν ο δρόμος της εξορίας, που τον

πήραν πολλοί είτε με τη βοήθεια μιας ξένης πρεσβείας ή και παράνομα. Το 1961, ιδρύθηκε στις Ηνωμένες Πολιτείες το “Κουβανικό Ελευθεριακό Κίνημα” (MLC: Movimiento Libertario Cubano), μέσα στους κόλπους του οποίου επανασυγκροτήθηκαν όσοι είχαν καταστραφεί από τον τυφώνα του Κάστρο στην Κούβα και διατήρησαν τις επαφές τους με τους εναπομείναντες στην Κούβα αγωνιστές του “Ελευθεριακού Συνδέσμου Κούβας” (ALC). Τα μέλη του “Κουβανικού Ελευθεριακού Κινήματος” (MLC) ήταν λίγα, αλλά είχαν μια σημαντική δράση στον αγώνα για την Κουβανική ελευθερία. Αυτή υπήρξε μια περίοδος έντονης δραστηριότητας και προσφοράς: προπαγάνδα, συγκέντρωση χρημάτων για τη διάσωση αγωνιστών που παρέμεναν στο νησί και άμεση δράση εναντίον της σταλινικής δικτατορίας. Ολόκληρη τη δεκαετία του 1960 αναπτύχθηκε ένας αγώνας, που βασιζόταν εξ ολοκλήρου στις ατομικές προσπάθειες. Στο Μαϊάμι άρχισε να εκδίδεται η εφημερίδα “Ο Εργάτης Τροφίμων” (El Gastronomico) και έγιναν συντονισμένες προσπάθειες για να πείσουν τους υπόλοιπους αναρχικούς του κόσμου ότι ο Κάστρο δεν ήταν στην πραγματικότητα ένας επαναστάτης, όπως πάρα πολλοί αναρχικοί τον θεωρούσαν, αλλά ένας διεφθαρμένος δεσπότης. Οι Κουβανοί αναρχικοί έπρεπε να δουλέψουν σκληρά και να είναι υπομονετικοί. Μανιφέστα, άρθρα, εκθέσεις, φυλλάδια, επιστολές, όλα ήταν απαραίτητα: άρχισαν να απευθύνουν εκκλήσεις σε παλιούς φίλους, σε αδελφικούς συντρόφους του παρελθόντος, με τους οποίους είχαν μοιραστεί δύσκολες στιγμές. Κυκλοφόρησαν εκθέσεις για την κατάσταση της Κούβας στην Ισπανία, τη Γαλλία, το Μεξικό, την Αργεντινή, τη Βενε-

ζουέλα, τον Παναμά, τη Χιλή, την Αγγλία, τις Ηνωμένες Πολιτείες, σχεδόν στο μισό κόσμο. Όμως, όλα ήταν μάταια, διότι εκείνοι που απάντησαν και έδειξαν αλληλεγγύη ήταν ελάχιστοι, που είτε εμφορούνταν από πραγματικές αναρχικές πεποιθήσεις είτε ήταν ιδεολογικά συγγενείς προς τους αναρχικούς. Οι αναρχικοί σε όλο τον κόσμο, είτε δεν κατανόησαν την κατάσταση είτε δεν ήθελαν να την κατανοήσουν: οι προσπάθειες των Κουβανών αναρχικών κατάντησαν ένας διάλογος με κουφούς.

Στα μέσα της δεκαετίας του 1970, καθώς άρχισαν να παρατηρούνται αλλαγές στο παγκόσμιο αντιεξουσιαστικό κίνημα, οι αναρχικοί διεθνώς άρχισαν να μεταβάλλουν κάποιες απόψεις τους όχι τόσο εξαιτίας της κατάστασης που αντιμετώπιζαν οι Κουβανοί ελευθεριακοί αλλά κυρίως εξαιτίας της απογοήτευσής τους από την επανάσταση του Κάστρο. Ξαφνικά, ο Κάστρο θεωρήθηκε ως ένας Κομμουνιστής δικτάτορας που καταπίεζε το λαό του. Αλλά ήταν πια πολύ αργά: είχε χαθεί αρκετός και πολύτιμος χρόνος. Πολλοί αναρχικοί είχαν εξοριστεί, άλλοι σπουδαίοι αγωνιστές είχαν θυσιασθεί, μερικοί είχαν απογοητευθεί, άλλοι παρέμεναν απομονωμένοι στο νησί και κάποιοι άλλοι είχαν σαπίσει στις φυλακές. Η έλλειψη διεθνούς αλληλεγγύης προς τους Κουβανούς αναρχικούς έγινε πασιγνωστή ως “η κακή συνείδηση του αναρχισμού”.

Αυτό το φαινόμενο, που μπορεί να συγκριθεί μόνο με ό,τι συνέβη με τους Ρώσους αναρχικούς σε σχέση με τους Μπολσεβίκους του 1917 καθώς και με τους συντρόφους των χωρών της Ανατολικής Ευρώπης μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, οφειλόταν σε μία παραμέληση αυτών των ιστορικών προηγουμένων, προκάλεσε τεράστια

ζημιά και κόστισε ακριβά. Πάντως, η έλλειψη αλληλεγγύης και ιδεολογικής κατανόησης δεν σταμάτησαν τους Κουβανούς αναρχικούς από τη συνέχιση της πάλης τους για την ελευθερία. Οι άνθρωποι αυτοί, που είχαν, για πάνω από μισό αιώνα, μια ιστορία καταδιώξεων, δολοφονιών, απελάσεων και φυλακίσεων, δεν είχαν υποστεί ποτέ μια τόσο μεγάλη ήττα σαν και αυτή που υπέστησαν από τον Κάστρο. Ο Κομμουνισμός φυσικά νίκησε, αλλά οι Κουβανοί αναρχικοί σήμερα δεν σταμάτησαν τον αγώνα τους υποτασσόμενοι στη μοίρα τους. Κατά τα προηγούμενα 28 χρόνια (1959-1987), κρατήσαμε τη σημαία μας ψηλά και τις ιδέες μας αναλλοίωτες, χωρίς να εγκαταλείψουμε την επιθυμία για την απελευθέρωση του λαού μας από τον δεσπότη που τον καταδυναστεύει.

Οι αναρχικοί της Κούβας έχουν μια μακρόχρονη ιστορία αγώνων για την ελευθερία. Η συμβολή των αναρχικών στους πρώτους εργατικούς αγώνες, στην ανεξαρτησία της Κούβας από την Ισπανία, οι διαμαρτυρίες τους εναντίον των παρεμβάσεων των ΗΠΑ, η κριτική τους στάση απέναντι στα κοινωνικά προβλήματα κατά τη διάρκεια των δημοκρατιών, το πνεύμα του αγώνα και της προσφοράς εναντίον των δικτατοριών του Ματσάδο, του Μπατίστα και του Κάστρο και, τελικά, η ακλόνητη πίστη που μας ενώνει στις παρούσες δύσκολες στιγμές, μας παρέχουν ένα ισχυρό κίνητρο να συνεχίσουμε τον αγώνα μας ως το τέλος.

Μαϊάμι, Φεβρουάριος 1987.